

Aan de leden**Datum**

1 oktober 2024

Ons kenmerk

U202400494

Lbr. 24/038

Telefoon

070-373 83 93

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Actuele situatie asiel en migratie

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Met deze brief informeren we u over de stand van zaken op het gebied van opvang tot en met integratie, tegen de achtergrond van het recent gepresenteerde regeerprogramma. Hieronder vindt u een terugblik op de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT) en enkele aandachtspunten die de VNG bij het rijk onder de aandacht heeft gebracht.

Actuele situatie

De asielopvang staat nog steeds onder druk. De situatie in het aanmeldcentrum in Ter Apel is nijpend, met risico's voor openbare orde, welzijn en volksgezondheid. Gemeenten slagen er bovendien maar beperkt in statushouders te huisvesten, waardoor de achterstand op de taakstelling oploopt. Ook de opvanglocaties voor ontheemden uit Oekraïne zitten nagenoeg overal vol. Concrete acties vanuit het rijk zijn noodzakelijk om de acute opvangtekorten aan te kunnen pakken, in overleg met gemeenten en met passende randvoorwaarden.

De VNG wil uit de crisissfeer, een einde aan jobbeleid en de (maatschappelijke en bestuurlijke) rust in het dossier terugbrengen. De Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen – die in april dit jaar nog is geactualiseerd en waar spreiding over het land onderdeel van uitmaakt – is daarvoor nog steeds ons vertrekpunt.

Terugblik Landelijke Regietafel

Op 26 september vond de eerste LRT met een afvaardiging van het nieuwe kabinet plaats. De ministers van Asiel en Migratie (A&M) en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) hebben het regeerprogramma toegelicht aan vertegenwoordigers van het Interprovinciaal Overleg (IPO),

commissarissen van de Koning, COA, Aedes en de VNG. De ministeries van SZW en BZK waren hoogambtelijk vertegenwoordigd.

Treed met medeoverheden in gesprek

De VNG-delegatie heeft aangegeven dat in de LRT zaken waarin de medeoverheden een rol spelen centraal horen te staan. Het gaat daarbij o.a. over opvang, huisvesting, gebruik van voorzieningen als zorg en onderwijs, veiligheid en integratie. Overige zaken, zoals de beperking van de instroom, zijn aan het kabinet; alleen directe negatieve effecten van kabinetsbeleid voor gemeenten en inwoners worden wel aan de LRT besproken.

De VNG heeft gepleit voor zorgvuldigheid in de uitwerking van het regeerprogramma. Het is essentieel dat het kabinet in gesprek gaat met de medeoverheden, voordat maatregelen die lokaal impact hebben worden doorgevoerd. Het mag immers niet zo zijn dat negatieve consequenties van beleidskeuzes op nationaal niveau worden afgewenteld op gemeenten en onze inwoners. Dit vraagt om samenhangend beleid dat uitvoerbaar is voor gemeenten, waarbij de taken in balans zijn met de regelgeving, bevoegdheden en middelen.

Opvang en huisvesting

De minister van A&M heeft aangegeven dat het traject om de Spreidingswet in te trekken naar verwachting een paar jaar gaat duren. Tot de wet is ingetrokken, blijft die van kracht. Dat betekent dat alle provinciale plannen voor 1 november 2024 moeten worden ingediend en dat de minister van A&M voor het einde van het jaar verdeelbesluiten neemt.

In het regeerprogramma staat dat de huidige opvangbehoefte niet ingevuld kan worden zonder een aantal grote locaties. De minister van A&M denkt aan 1 grote locatie per provincie. Zij verwacht dat er voldoende gemeenten zijn die daarvoor open staan; aanvullend instrumentarium acht de minister niet nodig.

Het voornemen om gemeenten te verbieden statushouders met voorrang te huisvesten, vraagt om aanpassing van de Huisvestingswet. Hiervoor wordt een apart wetstraject doorlopen. Parallel daaraan wil het kabinet werken aan alternatieve instrumenten om in voldoende onderdak te voorzien, zoals doorstroomlocaties of woningdelen. De VNG heeft aangegeven dat gemeenten in een onwerkbaar positie belanden als het kabinet de taakstelling in stand houdt, maar de instrumenten om daaraan te voldoen (zonder goede alternatieven) wegneemt. Wij zijn mede daarom tegen deze inperking van de gemeentelijke beleidsvrijheid. Doorstroomlocaties zien wij – in de huidige vorm – niet als oplossing; dit hebben we ook aangegeven bij de minister van VRO.

De VNG heeft nogmaals aandacht gevraagd voor de consequenties van het beëindigen van de Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) en aangedrongen op een vervolgesprek over dit onderwerp. De minister van A&M staat daarvoor open.

Tot slot heeft de VNG aandacht gevraagd voor het op orde brengen van de financiële randvoorwaarden. De middelen voor inburgering en BUIG-budgetten moeten in de pas (blijven) lopen met de aantallen statushouders in Nederland. Ook hebben we aandacht gevraagd voor de financiering van opvanglocaties: de aankondiging van krimpende budgetten werpt haar schaduw nu al vooruit, omdat business cases niet meer kloppend te maken zijn en het COA om die reden sommige locaties niet kan ontwikkelen.

Na afloop van de LRT verschenen, bij monde van de minister van A&M, berichten in de media over een opvangcarrousel in de provincies. Dit onderwerp is tijdens de vergadering niet besproken. Voor de VNG is op dit moment onduidelijk wat dit idee behelst. Het kabinet heeft evenmin andere plannen gepresenteerd om de druk op Ter Apel te verlichten.

Vervolg

Minister Faber heeft aangegeven te staan voor een ordentelijke uitvoering van het regeerprogramma. Daartoe blijft het overleg met medeoverheden, in de vorm van de LRT, in de lucht. De VNG blijft inzetten op uitvoerbaarheid, uitlegbaarheid en betaalbaarheid, in lijn met de opdracht die de leden hebben meegegeven in de [resolutie](#) uit juni 2024.

Behoeftte aan meer duidelijkheid

In het regeerprogramma kondigt het kabinet diverse maatregelen aan over de thema's van opvang tot en met integratie. In onze [bijzondere ledenbrief](#) leest u meer over de plannen van het kabinet en wat de mogelijke consequenties voor gemeenten zijn. Veel zaken dienen nog nader te worden uitgewerkt. Ook op de kortere termijn zijn er zaken die vragen om spoedige informatievoorziening.

Spreadingswet

Sinds de inwerkingtreding van de Spreadingswet mogen gemeenten opvanglocaties zelf exploiteren. Tot op heden is niet duidelijk binnen welke juridische, praktische en financiële kaders dit moet gebeuren. Het gaat daarbij om zowel exploitatie die geheel onder verantwoordelijkheid van het college plaatsvindt als om samenwerkingsvarianten met het COA, zoals de Tijdelijke Gemeentelijke Opvang.

De VNG heeft de minister van A&M in juli [gevraagd](#) hierover zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk 1 september, duidelijkheid te verschaffen. De VNG heeft het ministerie van A&M herhaaldelijk gevraagd een reactie te sturen; deze reactie is tot op heden uitgebleven. Aan de LRT zegde de minister toe zeer spoedig met een reactie te komen.

Taakstelling huisvesting

Op grond van de Huisvestingswet dient het rijk twee keer per jaar de taakstelling bekend te maken. Voor de eerste helft van 2025 zou dit vóór 1 oktober 2024 moeten gebeuren. Om de huisvesting goed te plannen in samenspraak met woningbouwcorporaties, moeten gemeenten tijdig weten hoeveel statushouders zij moeten huisvesten. Dit jaar is dit des te belangrijker, met het oog op de provinciale plannen waarin de verschillende opgaven voor asielzoekers, Oekraïners en statushouders een plek moeten krijgen. We hebben het rijk daarom met klem verzocht de taakstelling zo spoedig mogelijk bekend te maken.

Doorstroomlocaties

Het rijk zet in op doorstroomlocaties om statushouders sneller vanuit de asielopvang naar de toekomstige woongemeente te laten verhuizen. De bekostigingsregeling voor doorstroomlocaties zal naar verwachting binnenkort worden gepubliceerd.

De VNG heeft het rijk al in een vroegtijdig stadium gewezen op de aanzienlijke risico's voor gemeenten, zowel financieel als in de uitvoering. Op 19 september hebben we hierover een [brief](#) aan het ministerie van A&M gestuurd. Hierin vragen we onder meer naar de samenhang met het voornemen om het met voorrang huisvesten van statushouders te verbieden. Ook benadrukken we

het belang om een volledige uitvoeringstoets te verrichten. Hoewel een dergelijke toets naar onze mening eerder in gang gezet had kunnen en moeten worden, is het alsnog cruciaal om de gevolgen voor gemeenten op uiteenlopende terreinen beter in kaart te brengen.

Eigen bijdrage opvang Oekraïners

Gemeenten dienen sinds 1 juli 2024 een eigen bijdrage te innen bij volwassen ontheemden met inkomsten die in de gemeentelijke opvang verblijven, waarbij er een implementatietermijn van zes maanden geldt. Bij de totstandkoming van de regeling voor het innen van de eigen bijdrage is er geen uitvoeringstoets gedaan. Hierdoor is onvoldoende zicht op de impact en uitvoeringsconsequenties in de gemeentelijke uitvoering en ontbreekt het zicht op de benodigde randvoorwaarden. Momenteel zijn in ieder geval twee uitvoeringsknelpunten bekend. We hebben het ministerie van A&M daarom gevraagd om in ieder geval twee aanpassingen van de wet- en regelgeving: allereerst een juridische grondslag voor de benodigde gegevensdeling en daarnaast een mogelijkheid tot invorderen bij dwangbevel.

Landelijke Vreemdelingenvoorziening en Veldzicht

De financiering van en medewerking aan de LVV dreigt door het kabinet te worden gestopt. Voor gemeenten is het van groot belang om opvang en begeleiding te kunnen blijven bieden aan de complexe doelgroep van ongedocumenteerden, om te voorkomen dat deze groep op straat belandt. In een bestuurlijk overleg op 4 september heeft een gemeentelijke delegatie de minister van A&M voorgehouden dat de LVV pas beëindigd kan worden als er door het kabinet een werkbaar alternatief voor omgang van deze groep is geïmplementeerd, zodat onze inwoners geen overlast ondervinden.

Een deel van de ongedocumenteerden kampt met ernstige psychische problematiek. Tot nu toe kunnen zij worden behandeld in het Centrum voor Transculturele Psychiatrie Veldzicht, maar er ligt een voornemen om de hulp voor deze doelgroep te beëindigen. Gemeenten verwachten dat dit tot grote veiligheidsrisico's leidt. Via meerdere wegen is opgeroepen dit plan te heroverwegen, onder andere in het Strategisch Beraad Veiligheid van 30 september.

Tot slot

De VNG houdt zowel de actuele situatie als de uitwerking van het kabinetsbeleid nauwlettend in de gaten en informeert u bij nieuwe ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur